

МІНІСТЕРСТВО
АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
ТАВРІЙСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
АГРОТЕХНОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
(ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ)
№2(18)
Том 2

Мелітополь, 2012

13.	<i>Дубініна М.В.</i> Сучасний стан та інституціональні перспективи розвитку аграрного сектору економіки.....	117
14.	<i>Екель Г.В.</i> Дослідження конкурентних позицій на ринку кондитерських виробів за допомогою методики SWOT-аналізу.....	124
15.	<i>Єфіменко Л.М.</i> Розвиток корпоративних НДДКР в умовах глобалізації.....	132
16.	<i>Жидовська Н.М., Прокопишин О.С., Бойчун М.Б.</i> Удосконалення систем оплати праці України з урахуванням зарубіжного досвіду.	138
17.	<i>Іващенко О.В.</i> Сучасні тенденції розвитку маркетингу вітчизняних підприємств-виробників зерна.	146
18.	<i>Котітова І.В.</i> Методологія оцінки ефективності управління виробництвом в контексті математичного моделювання.....	153
19.	<i>Коробка С. В.</i> Напрями інноваційного розвитку малого підприємництва в сільській місцевості.....	163
20.	<i>Королович О.О.</i> Поняття «управлінський облік» та «контролінг»: порівняльна характеристика.....	170
21.	<i>Костякова А.А.</i> Особливості обліку витрат на утримання машин і устаткування.....	176
22.	<i>Кошкалда І.В.</i> Питання екології в контексті використання земель сільськогосподарського призначення.....	184
23.	<i>Кошова Л. М., Мерефа А. С.</i> Розвиток конкурентоспроможності аграрних підприємств при виході на зовнішній екоринок.	193
24.	<i>Кравцова А.М., Іонаш І.В.</i> Проблеми виробництва української молочної продукції та її відповідності міжнародним стандартам.	201
25.	<i>Куцьмус Н.М.</i> Формування та реалізація гендерно-орієнтованої політики сільського розвитку ЄС.....	210

26.	<i>Литчук В.В., Лисюк О.В.</i> Необхідність подальшого удосконалення методів економічної оцінки земель сільськогосподарського призначення.	220
27.	<i>Луцьова В.А.</i> Формування стратегії інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.....	227
28.	<i>Мазур Н.А.</i> Формування системи механізмів управління інноваційними процесами в АПК Подільського регіону.....	236
29.	<i>Мазуренко О.В.</i> Проблеми сільського господарства в контексті забезпечення його інноваційного розвитку.....	248
30.	<i>Ментей О.С.</i> Кооперування сільськогосподарських підприємств як напрям збереження села.....	253
31.	<i>Миситюк В.М.</i> Конкурентні переваги галузі скотарства у контексті вимог СОТ.....	255
32.	<i>Назарова О.П.</i> Умови існування прибутку.....	266
33.	<i>Ортіна Г.В.</i> Науково-технологічний потенціал України та передумови його реалізації на інноваційні основи.....	272
34.	<i>Остапенко Р.М.</i> Стратегія організаційного розвитку сільськогосподарських підприємств.....	279
35.	<i>Павленко А. А.</i> Економічна діагностика сучасного стану функціонування сільськогосподарських підприємств.....	286
36.	<i>Петренко А. В.</i> Теоретические подходы к оценке эффективности информационного обеспечения маркетинговой деятельности.....	291
37.	<i>Плаксіні О.А.</i> Визначення соціальної ефективності лізингової діяльності. ..	299
38.	<i>Покутній М.С.</i> Організаційно-економічний механізм виробництва свинини: сутність та специфіка.....	305
39.	<i>Попович В.І.</i> Облік запасів за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.....	313

Анотація. Охарактеризовано екологічне состояние земель сельскохозяйственного назначения и определены меры по его улучшению.

Ключевые слова. Экология, окружающая природная среда, плодородие, сельскохозяйственные земли, севооборот.

Summary. The ecological state of the agricultural land described and measures are certain in relation to his improvement.

Keywords. Ecology, natural environment, fertility, agricultural land, crop rotation.

Список літератури.

1. Третяк А.М. Земельні ресурси України та їх використання / А.М. Третяк, Д.І. Бабміндра.– К.: ЦЗРУ, 2003. – 143 с.
2. Лопеш М.М. К вопросу о современном аграрном кризисе в странах тропической Африки / Мигель Миранда Лопеш // Междунар. с.-х. журн.– 2000.– № 5.– С. 46–48.
3. Ковалев Е. Органическое земледелие – ответ на вызов времени / Е. Ковалев // МЭиМО.– 2005.– № 9.– С. 23.
4. Будзяк В.М. Напрями ефективного землекористування в сільгоспідприємствах / В.М. Будзяк // АгроСвіт.– 2009.– № 15.– С. 11–14.
5. Россоха В.В. Методичні підходи оцінювання природно-біологічного потенціалу аграрної сфери економіки / В.В. Россоха.– К.: ННЦ «ІАЕ», 2009.– 94 с.
6. Саблук П.Т. Глобалізація і продовольство: [монографія] / П.Т. Саблук, О.Г. Білорус, В.І. Власов.– К.: ННЦ «ІАЕ», 2008.– 632 с.
7. Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах в різних природно-сільськогосподарських регіонах [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України.– № 164.– 11 лют. 2010 р. / Режим доступу: <http://document.org.ua/pro-zatverdzhennja-normativiv-optimalnogo-spivvidnoshennja-k-doc12715.html>.
8. Сівозміни у землеробстві України. – К.: Аграрна наука. – 2002. – 146 с.

Кошова Лариса Михайлівна, ст. викладач
Мерефа Аліна Сергіївна, студентка
Полтавська державна аграрна академія

РОЗВИТОК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ ВИХОДІ НА ЗОВНІШНІЙ ЕКОРИНОК

Анотація. У статті розглянуто основні аспекти підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств за умови виходу на зовнішній агропродовольчий ринок, а також стан та ефективність виробництва екологічно безпечної продукції і можливість реалізації її на світовому ринку. Проаналізовано основні канали реалізації органічної агропродукції на зовнішньому ринку.

Ключові слова: конкурентоспроможність, експортний потенціал, зовнішній ринок, екоринок, екологічно безпечна продукція.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з проблем розвитку агропромислового комплексу України є визначення стратегії конкурентоспроможності аграрних підприємств особливо при виході на зовнішній ринок з екологічно безпечною продукцією. Дана проблема залежить від особливостей формування балансу ринків сільськогосподарської продукції, впливу на пропозицію та попит, обсягів виробництва, експорту та імпорту. При цьому важливо враховувати співвідношення між внутрішнім виробництвом та споживанням, що опосередковано визначає продовольчу безпеку, а також стратегічний вплив на український органічний аграрний ринок експортно-імпортних операцій. Забезпечення населення країни екологічно безпечним продовольством набуло виключно гострого характеру за роки посткризового періоду в економіці України і нині є пріоритетним серед невідкладних проблем поточної та перспективної соціально-економічної політики держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам конкурентоспроможності екологічно органічної продукції, в тому числі й питанням оцінки конкурентної позиції та вибору адекватної конкурентної стратегії підприємства, присвячені роботи багатьох вітчизняних та іноземних учених, серед яких слід виділити Ф. Котлера, М. Портера, В.М. Рабштин, С.С. Антонця, А.С. Антонєць, В.М. Писаренка, Л. Коробку, В.М. Самородова, М.М. Опару, С.М. Квашу.

Цілі статті. Ціллю є висвітлення основних аспектів розвитку й проведення оцінки підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств за умови виходу на зовнішній агропродовольчий ринок органічної продукції, а також стан ефективності виробництва екологічно безпечної продукції і можливість реалізації її на світовому ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток ринкових відносин вимагає фундаментальних досліджень конкурентоспроможності аграрних підприємств. Так у травні 2008 року Україна офіційно стала членом Світової організації торгівлі (СОТ). Врегулювання економічних та торговельних відносин з іноземними партнерами, за вимогами СОТ, для підприємств аграрного сектору є актуальним завданням. На нашу думку, членство в СОТ принесе українському АПК ряд суттєвих пріоритетів, серед яких нарощування експортного потенціалу і підвищення конкурентоспроможності екопродукції вітчизняного агропромислового комплексу на світових ринках. І в цьому аспекті конкуренція виступає як внутрішня рушійна сила ринку, що стимулює його життєздатність.

Загалом за словами Дж. Мейсона і К.О. Дела (США) „Конкуренція – стимул зростання і розвитку” [3]. Конкурентоспроможність підприємства залежить від якості продукції, яку воно виробляє. В умовах ринкової економіки відіграє важливу роль і правильна оцінка конкурентоспроможності продукції, тобто її здатність конкурувати з відповідними аналогами як вітчизняного, так і зарубіжного виробництва.

Початковим етапом формування попиту на аграрному ринку є підвищення культури землеробства, що забезпечує найдоцільніше використання і підтримання на високому рівні родючості ґрунту, його фізикохімічних властивостей, ефективну боротьбу з хворобами і шкідниками, а також захист ґрунту від водної та вітрової ерозії. Фундаментальні перетворення аграрного сектора економіки, коливання ринкових цін, породжують кризи надлишку або дефіциту продукції, цей небезпечний процес може призвести до цілкового хаосу в землеробстві України. Уже стало очевидним, що з метою отримання

врожаю у спрощених системах сівозмін доводиться застосовувати складний і недешевий арсенал технологічних елементів, включаючи інтенсивний захист посівів від бур'янів, хвороб і шкідників хімічними засобами, докладати не завжди економічно виправдані зусилля до оптимізації формування попиту та стимулювання збуту. Найголовніше завдання біотехнології на сучасному етапі полягає у задоволенні зростаючих потреб людства в багатьох сферах життєдіяльності, поступовому зменшенню техногенного навантаження на природне середовище. Мова йде не лише про забезпечення повноцінного харчування зростаючої кількості населення, а й отримання нових ліків, сировини для промислового виробництва, використання нових джерел енергії тощо. Розвиток біотехнології зробив можливим клонування генів з будь-яких організмів і перенесення їх практично в будь-які види рослин, щоб надати їм нових споживчих властивостей. Вартість продажу деяких біотехнологічних продуктів, вироблених методами генної інженерії, може перевищувати вартість усієї зернової продукції України. Вирощування трансгенів підвищує ефективність сільськогосподарського виробництва, оскільки зменшуються витрати не лише на хімічні засоби захисту рослин, а й на паливо та амортизацію засобів виробництва, а також – за рахунок вищої врожайності. В Україні біотехнологія рослин ще не стала пріоритетним напрямком розвитку, незважаючи на те що практично єдиним її стратегічним резервом є родюча земля.

Традиційне вирощування аграрної продукції докорінно не вирішує багатьох економічних проблем. Екологічно безпечна продукція добре представлена на українському ринку, і хоча на упаковці такої продукції є посилання на особливий екологічний статус, він не підтверджений сертифікатом та не гарантує споживачам безпеку споживання. Екологічно чистий продукт можна розпізнати за такими критеріями: продукція виготовлена з нешкідливих матеріалів, не містить у собі речовин, які негативно впливають на здоров'я людини; при виготовленні продукції застосовуються технології з мінімальним негативним впливом на навколишнє природне середовище; виробники й постачальники несуть повну відповідальність за безпеку

використання продукції не лише у сфері споживання, але й щодо впливу на довкілля; пакувальні матеріали для продукції є нешкідливими, їх можна повторно переробляти, використовувати та безпечно утилізувати. Поряд із терміном „екологічно чиста продукція” в Україні вживається термін „екологічно безпечна продукція”, тобто це продукція з мінімізацією ризиків навколишньому природному середовищу. Проте екологічна безпека не забезпечує якості продукту, як це намагаються підкреслити недобросовісні товаровиробники. [6] Після того як екологічно чиста продукція пройшла процес виробництва і встановлення ціни, її потрібно доставити до споживача. Система товароруку екологічно чистої продукції полягає у забезпеченні доставки товару в те місце, де він потрібен, у той час, коли він потрібен, у таких кількостях, в яких він може бути проданий, і такої якості, яка відповідає очікуванням споживачів. Ця система охоплює велику сферу господарської діяльності підприємства — від виробника й до місць продажу готової продукції. Швидкість виконання замовлення, гарантія поставок, доступність і зручність товару сукупно впливають на рівень задоволеності споживача та його готовності купувати екологічно чисту продукцію.

В Полтавській області у рослинництві впроваджуються державні та регіональні програми розвитку органічного землеробства та виробництва „екологічно безпечної” продукції. Прикладом ефективного застосування ґрунтозахисного біологічного землеробства є ПП „Агроєкологія” Шишацького району (табл. 1). Це господарство на протязі багатьох років не застосовує засоби захисту рослин і мінеральні добрива. При цьому, забезпечуючи збереження родючості ґрунтів, що мають вагомe значення у виробництві екологічно чистої продукції. [7] Головним визнанням підприємства є якість продукції, яку воно виробляє, адже дана продукція відноситься до класу товарів, які дозволяються вживати для дитячого і дієтичного харчування. Відповідальність за якість продукції знаходиться на відділі технічного контролю.

ПП „Агроєкологія” має сертифікат ТОВ „Органік стандарт”, яким засвідчує, що виробник був проінспектований і сертифікований відповідно до продуктів харчування „БІОЛан”. Продукція підприємства відповідає міжнародним стандартам МС ISO 14000 [1].

Таблиця 1

Ефективність впровадження органічної системи землеробства у підвищенні урожайності сільськогосподарських культур у ПП „Агроєкологія” Шишацького району Полтавської області, 1971-2010 рр.

Роки	Всього зернових	Пшениця озима	Ячмінь ярий	Овес	Соняшник	Цукровий буряк
Урожайність за 1971-1975 (до впровадження)	26,1	29,2	25,2	27,1	16,1	255,0
Середня урожайність за 1986-1990	48,9	63,2	53,3	37,0	28,6	292,0
1991-1995	46,1	57,3	51,2	33,3	21,3	393,2
1996-2000	41,7	43,3	38,2	36,5	24,4	399,6
2001-2005	38,8	48,3	33,8	36,6	16,8	295,0
2006-2010	48,9	56,8	42,5	47,0	23,0	487,7

Управління якість продукції при транспортуванні характеризується правильним зберіганням, переробкою, охолодженням. На всіх землях ведеться органічне землеробство, не застосовуються мінеральні добрива з 1977 року, з 1978 року не вносяться ядохімікати. На підприємстві відпрацьовується система природного відтворення родючості ґрунту. Землі господарства неодноразо проходили сертифікацію європейського рівня на предмет виробництва екологічно чистої продукції. Значний крок вперед за період впровадження органічної системи землеробства зробила у господарстві рослинницька галузь. Врожайність зернових культур підвищилась на 97 %, а ранніх зернових – 110-116 %. На 64 % зросла урожайність цукрових буряків і на 74 % соняшнику, про це свідчать матеріали вищезазначеної таблиці. Продуктивність тваринництва за період впровадження органічної системи землеробства виро-

вдвічі. На екологічно безпечних кормах отримується екологічно безпечна продукція тваринництва (табл. 2) [1].

Таблиця 2

Ефективність впровадження органічної системи землеробства у підвищенні продуктивності тваринництва у ПП „Агроєкологія” Шишацького району Полтавської області

Роки, в середньому за:	Надій молока на корову, кг	Середньодобовий приріст на відгод., г	Вироблено м'яса на 100 га с/г угідь, ц	Вироблено молока на 100 га с/г угідь, ц	Одержано молока, т	Одержано м'яса, т
1971-1975	2572,0	450,0	66,0	383,0	-	-
1986-1990	3770,0	471,0	124,0	740,0	-	-
1991-1995	4431,0	758,0	145,0	1059,0	-	-
1996-2000	4286,0	696,8	133,8	957,6	2717,4	362,1
2001-2005	5090,4	588,8	77,0	780,7	5548,8	558,0
2006-2010	5285,0	763,8	98,6	1159,0	8720,5	741,9

Досліджуване підприємство зосередило свої ресурси і сили на вирощування великої рогатої худоби, що призвело до підвищення показника виробництва продукції та надоїв молока, а головне до збільшення прибутку.

У практиці розвинених країн Заходу екологічно безпечна продукція закупається за цінами в 2-3 рази вищими, ніж звичайна. Для ведення органічного землеробства в Полтавському регіоні екологічно безпечна продукція повинна купуватися за ціною, мінімум у двічі вищою, ніж звичайна. Тоді й інші господарства підуть на ризик, який уже пододало приватне підприємство „Агроєкологія” Шишацького району Полтавської області.

Ситуація на зовнішньому та внутрішньому ринках вирізняється не простими, проте не обнадійливими характеристиками. Повсюдно зростають попит і ціна на продукти харчування. За останні три роки світові запаси зерна зменшилися у 2,5 рази. Далася взнаки переорієнтація рільництва на сировину для біоенергетики. Як наслідок – вартість однієї тонни пшениці в Європі нині становить 400 доларів і продовжує зростати.

ПП „Агроєкологія” проводить активну зовнішньоекономічну діяльність, так за 2006-2010 рр. експортування екологічно чистої продукції має наступний вигляд (табл.3).

Експорт продукції рослинництва ПП „Агроєкологія” Шишацького району Полтавської області

Продукція рослинництва, ц	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
озима пшениця	33979	39448	31189	32430	38957
гречка	3060	1341	4371	4875	5021
кукурудза на зерно	4627	4224	12	5	-
кормові ярий	14058	7008	4524	3750	4163
овес	16	2203	5113	6230	5715
соняшник	4137	5124	3193	2470	2640
соя	927	-	-	-	-
цукрові буряки	19931	14474	-	-	-

Джерело: авторська розробка, дані підприємства

Між тим в Україні встановлено мінімальну ціну за тону – 200 долар. Але незважаючи на це, за продукцію такої екологічної чистоти, яку вирощує у ПП „Агроєкологія”, у країнах Заходу нині платять високу ціну. В 2009 р господарство експортувало 160 т гречки в Голландію та 1000 т в Німеччину 10 тис. грн. за тону. Міжнародні економічні відносини ПП „Агроєкологія” досить широкі. Досвід підприємства з питань ведення органічного агровиробництва широко відомий у світі. Знають про нього в Німеччині, Франції, Нідерландах, Польщі, Швейцарії, Канаді, США, Японії, Росії, Узбекистані й навіть у далекій Австрії. Делегації всіх цих країн побували в підприємстві й були приємно здивовані досягнутими результатами [5].

Якість української органічної продукції, в тому числі і продукції ПП „Агроєкологія”, що експортується (зернових, олійних культур, ягід, горіхів тощо), знаходить досить високі оцінки у користувачів Європи, Північної Америки та інших регіонів планети. Проте ринок використання органічної продукції у самій Україні, на жаль, знаходиться на початковому етапі.

Висновки. Із вступом України в СОТ проблема собівартості продукції цінного регулювання, якості має вирішальне значення в підвищенні конкурентоспроможності підприємств аграрного та переробного комплексу. Важливим завданням економіки України є забезпечення нарощування обсягів виробництва продовольчої продукції, поліпшення її якості, а також створе

організаційно-економічних умов для результативної роботи аграрних підприємств. Економічна ефективність їхньої діяльності значною мірою залежить від організації маркетингової діяльності на продовольчому ринку, яку подано як послідовність певних етапів, за допомогою яких здійснюється аналіз ринкових проблем і можливостей знайти свою конкурентну позицію на ринку та найкраще задовольнити потреби споживачів.

Анотація. В статті розглянуті основні аспекти підвищення конкурентоспособності аграрних підприємств при умови вихода на зовнішній агропродовольчий ринок, а також стан і ефективність виробництва екологічно безпечної продукції та можливість реалізації її на міжнародному ринку. Проаналізовані основні канали реалізації органічної агропродукції на зовнішньому ринку.

Ключові слова: конкурентоспособність, експортний потенціал, зовнішній ринок, екологічно безпечна продукція.

Summary. In the article the basic aspects of increase of competitiveness of agrarian enterprises are considered on condition of going into an oversea agroprodovol'chiy market, and also state and efficiency of production ecologically of safe products and marketability it, in the world market. The basic ductings of realization of organic agroprodukcii are analysed at the oversea market.

Keywords: competitiveness, export potential, oversea market, ekomarket, ecologically safe products.

Література

1. Антоненко С.С., Антоненко А.С., Писаренко В.М. та інші. Органічне землеробство: з досвіду ПП „Агроекологія” Шишацького району Полтавської області. Практичні рекомендації / С.С. Антоненко та інші / Полтава: РВВ ПДАА, 2010. – 200 с.
2. Величко А.Є. Впровадження сучасних технологій вирощування сільськогосподарських культур / А.Є. Величко // Агросвіт. – 2008. – № 12. – С. 17-21.
3. Гришко В.В., Рабштина В.М. Основи ринкових відносин / В.В. Гришко, В.М. Рабштина / Полтава, 1995. – 400 с.
4. Кваша С.М. д.е.н., член-кореспондент УААН, академік-секретар відділення аграрної економіки та земельних відносин, УААН [Електронний ресурс] Вступ до СОТ: перспективи для аграрного сектора економіки України /

С.М. Кваша // Облік і фінанси АПК : 1.03.2008 бухгалтерський портал @2010
 ежмдоступу: <http://magazine.faa.org.ua/content/view/788/>.

5. Коробка Л. Кому потрібне істинне зерно? / Л. Коробка // Полтавський вісник, 2009. – № 46. – С. 28.

6. <http://www.info-prensa.com/article-553.html>.

7. <http://www.adm-pl.gov.ua/pyryatyn/7546.htm>.

УДК 637.1:637.05:006.032(477)

Кравцова А.М., доц., к.е

Іонаш І.В., аспіра.

Вінницький національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ ВІДПОВІДНОСТІ МІЖНАРОДНИМ СТАНДАРТАМ

Анотація. Здійснено аналіз показників якості і безпеки молока та молочної продукції, їх відповідності до вимог міжнародного та національного законодавства. Уточнено основні проблеми, які стоять на заваді до покращення якості молока та молочної продукції здорового та безпечного харчування населення.

Ключові слова: молоко, молочні продукти, міжнародні стандарти якості, якісна продукція, продовольча сировина, контроль якості, СОТ, ЄС.

Постановка проблеми. До недавнього часу Україна перебувала відокремленою від світового господарства середовищі та мала вузькоспеціалізований спектр зовнішньоекономічного співробітництва. Початок ринкових трансформацій активізував потребу у розвитку євроінтеграційних процесів в Україні та вступ її до Світової організації торгівлі (СОТ). Нинішній розвиток національного аграрного сектора економіки тісно пов'язаний з поглибленням регіональної інтеграції, лібералізацією умов торгівлі сільськогосподарськими товарами та послугами, переорієнтацією на вимоги зовнішнього ринку сільськогосподарською продукцією, посилення вимог до якості агропродовольчих товарів. Україні вкрай важливо забезпечити внутрішню та зовнішню конкурентоспроможність національного